

L'atenció als infants, adolescents i joves migrants no acompanyats des de la ciutat

Marina Mañas¹ i Núria Menta²

Institut Municipal de Serveis Socials de Barcelona

Paraules clau: menors no acompanyats, migració, protecció social, drets i recursos bàsics



Aquest article mostra la situació actual dels i les menors, joves i adolescents migrants no acompanyats que resideixen a la ciutat de Barcelona, i descriu les principals accions i programes que l'Ajuntament de Barcelona ha executat i segueix impulsant per tal de respondre a les seves necessitats bàsiques, educatives, residencials i laborals. L'article posa en relleu la falta de competències municipals en la matèria, així com els greus problemes organitzatius i de governabilitat multinivell (estat, comunitat autònoma, ciutat) que afecten la xarxa de protecció social.

Introducció

Els infants, adolescents i joves migrants sols són menors migrants no acompanyats³. Representa, doncs, l'emigració de menors a un altre país sense un referent adult al país receptor. Els infants, adolescents i joves migrants sols són un col·lectiu molt heterogeni, amb realitats, situacions i vivències personals i del procés migratori ben diferents. No obstant això, tenen alguns elements en comú: l'etapa vital en la qual es troben (l'adolescència), el somni i les expectatives de millora de les seves condicions socioeconòmiques i de les seves famílies. La millora de drets respecte als seus països d'origen és una realitat; aquí tenen dret a l'educació, dret a la sanitat, etc.

Són emigrants dels seus països d'origen i immigrants en els d'acollida. Ells i elles i les seves famílies tenen unes

1. Departament de Serveis d'Atenció Social a l'espai públic de l'Institut Municipal de Serveis Socials (IMSS).

2. Direcció de Serveis d'Intervenció Social de l'Institut Municipal de Serveis Socials.

3. La definició d'infants, adolescents i joves migrants sols és la nomenclatura definida i utilitzada per la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) de la Generalitat de Catalunya.

expectatives respecte a la migració i a les millores que els suposarà. En la seva emigració porten una motxilla cultural, d'aferrament a la seva terra i de coneixements, i estan, així mateix, "parentalitzats" amb les seves famílies, és a dir, l'infant o jove es responsabilitza de les càrregues familiars que comporta la vida adulta (Bargach, 2009). A més, la majoria d'aquests joves es caracteritzen per tenir dinàmiques d'alta mobilitat residencial, i per tant, tenen una manca d'arrelament social, per la qual cosa pateixen el que es coneix com la "síndrome d'Ulisses", és a dir, l'estrès crònic i múltiple que pateix la persona immigrant (Achotegui, 2009). No hem d'oblidar que, per damunt de tot, són joves i adolescents que es troben en una etapa vital de construcció de la seva identitat personal. Cal, per tant, que trobin referents adults positius en qui emmirallar-se. Hem de tenir en compte les potencialitats d'aquests infants i joves, ja que moltes vegades són els qui disposen de més formació dins la seva llar i els qui tenen més energia i capacitats per emprendre el repte de l'emigració.

A Europa, aquest tipus de migració s'inicià als anys vuitanta. A Catalunya comença a final dels anys noranta amb joves procedents majoritàriament del Marroc. L'any 2000 van arribar d'altres països de l'Àfrica subsahariana (principalment del Senegal i de Gàmbia). Actualment hi ha una diversitat de fins a setze països de procedència, tot i que majoritàriament provenen de la zona del Magrib.

A l'Estat espanyol, l'atenció dels infants, adolescents i joves migrants sols s'emmarca dins el sistema de protecció social. El sistema espanyol de protecció obliga a intervenir sobre aquests infants i adolescents i a atendre'ls, i es prioritza el criteri de la seva minoria d'edat per sobre d'altres

aspectes o criteris, com el fet de ser immigrants i l'actual Llei d'estrangeria. Com a menors, tenen acollida i tutela garantida, ja que s'estableix que són menors desemparats i, per tant, és l'organisme encarregat de la protecció dels menors de cada territori (comunitats autònomes) qui té l'obligació de la seva tutela i qui s'encarrega de la seva cura. Aquesta delegació de competències en els sistemes de protecció autonòmics i la no existència d'un organisme centralitzat dificulta coordinar i fer el seguiment de l'alta mobilitat que experimenta aquest col·lectiu dins l'Estat espanyol. Com hem dit abans, hi ha una alta mobilitat en el territori; es mouen d'una comunitat autònoma a una d'altra, entre les quals no hi ha coordinació. Caldria treballar en l'organització d'un observatori estatal i en el seguiment dels processos de mobilitat i de les raons que els originen.

A Catalunya, és la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (DGAIA) l'organisme responsable de la protecció dels menors. La primera creixuda del fenomen de la migració d'infants, adolescents i joves sols se situa a finals de la dècada dels noranta, moment en què la DGAIA va crear centres d'acollida específics per a aquest col·lectiu, dotats amb bastants places i que van experimentar un fort rebuig veïnal. Amb la davallada del nombre d'arribades dels anys posteriors, els menors migrants han estat acollits en els recursos dels sistemes de protecció.

2. La situació a la ciutat de Barcelona

A Barcelona, l'Ajuntament crea l'any 1999 el Servei Municipal de Detecció i Intervenció amb menors migrants sols que viuen als carrers i espais públics de la ciutat de Barcelona i es troben en situació de risc social greu; aquest inclou un conjunt de serveis que presten

diferents institucions en virtut de l'Acord de coordinació i compromís per millorar la resposta interinstitucional al problema social greu de la immigració de menors i joves indocumentats en situació de greu risc social, de 9 de març de 1999⁴, així com també en virtut de posteriors convenis signats entre la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Actualment, i amb l'increment exponencial de menors no acompanyats que estan arribant a Catalunya, la DGAIA ha hagut d'anar obrint nous centres i pisos tutelats sense cap planificació prèvia ni cap treball amb el territori i el veïnat, degut a la situació d'emergència i de col·lapse que pateix el sistema. Aquesta precipitació ha generat reaccions d'estigmatització i rebuig del veïnat i la comunitat i, fins i tot, ha provocat incidents violents.

El procediment per a l'atenció dels infants i joves migrants s'inicia amb la seva detecció i identificació. Són els cossos de seguretat i, en el cas de Barcelona, a més a més els equips socials que intervenen en l'espai públic de la ciutat, els que poden trobar els infants, adolescents i joves migrants sols. Aquests han de ser acompanyats a la Fiscalia de Menors, a l'Oficina d'Atenció al Menor de Mossos d'Esquadra (OAM) perquè se'ls identifiqui. La Llei d'estrangeria estableix que tot menor estranger no acompanyat ha de ser identificat. En cas que portin documentació que els identifiqui, aquesta ha de ser validada per l'OAM. És llavors quan són posats a disposició de la DGAIA per a la seva protecció, i aleshores entren a formar part del sistema de protecció. En cas que vagin indocumentats o que es dubti de la validesa dels documents que porten, han de passar unes proves mèdiques per determinar-ne l'edat. Els que són classificats com a menors són conduïts al sistema de protecció, mentre que els que

són identificats com a majors d'edat són conduïts al carrer, i resten així en una situació de buit administratiu i legal.

Tant el circuit administratiu que han de seguir com el procediment mèdic d'identificació són molt qüestionats per entitats socials com Bayt al-Thaqafa, l'Associació Noves Vies o Save The Children, entre d'altres entitats, així com pels professionals de l'advocacia que critiquen que el sistema per determinar l'edat mitjançant una radiografia té un marge d'error de dos anys i, per tant, reclamen un canvi de procediment. I, fins que això no ocorre, demanen una interpretació garantista dels resultats d'aquestes proves mèdiques.

El sistema de protecció els atén fins als 18 anys, moment en què assoleixen la majoria d'edat i deixen de ser considerats menors desemparats que cal tutelar. A Catalunya, la DGAIA inclou l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET), una unitat que ofereix als joves d'entre 16 i 21 anys que han estat tutelats per la DGAIA suport tècnic i educatiu en els àmbits de l'habitatge i la inserció laboral, i també suport psicològic, econòmic i jurídic, amb l'objectiu que assoleixin una plena inserció social i laboral en una situació d'autonomia i emancipació. Hi ha joves que en queden fora, ja sigui per voluntat pròpia de no seguir un pla de treball, perquè han arribat amb 17 anys i no s'ha pogut fer el procés de tutela, o bé perquè no han assolit el grau d'autonomia que es requereix per tenir-hi accés. Amb l'augment de les arribades, l'ASJTET no pot donar suport al volum de nois i noies que assoleixen la majoria d'edat.

4. Aquest acord va ser signat pel Departament de Justícia i el Departament de Governació de la Generalitat de Catalunya, la Delegació del Govern de l'Estat, l'Ajuntament de Barcelona i el de Santa Coloma de Gramenet i la Fiscalia.

L'arribada i establiment dels infants, adolescents i joves migrants sols a la nostra societat no és fàcil. L'entorn, la cultura o el sistema escolar són molt diferents dels que han viscut al seu país d'origen. A això cal afegir-hi l'edat, el trauma del procés migratori, la incidència de les expectatives de la família en aquest i l'estigma o la visió negativa que, malauradament, reben d'una part de la nostra societat.

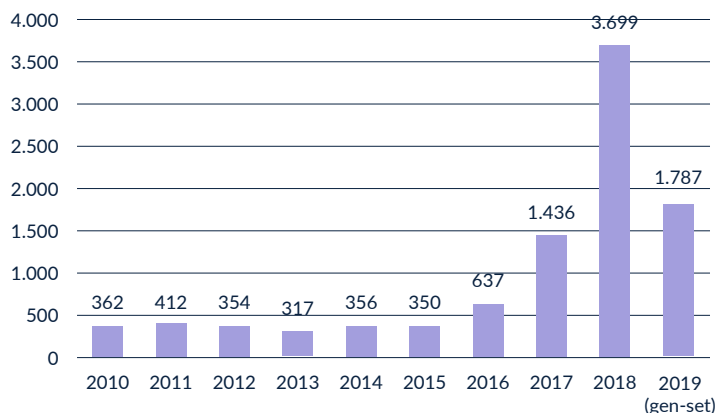
La part documental i burocràtica, és a dir, les gestions i els tràmits que cal fer per aconseguir el permís de residència i treball no són fàcils, i es compliquen encara més quan arriben a la majoria d'edat. Com a menors tutelats, des de la DGAIA se'n tramita el permís de residència i, en alguns casos, l'excepcionalitat, per poder treballar sent menor d'edat. Quan assoleixen la majoria d'edat, la Llei d'estrangeria regula les condicions i els requisits per renovar el permís de residència i per aconseguir el de treball, requisits pels quals és obligatori disposar d'un contracte laboral d'un any a jornada completa, de 40 hores setmanals. Òbviament, els requisits que estableix la Llei d'estrangeria no estan en consonància amb les possibilitats reals de què disposa el jovent avui en dia. Quan el gruix del volum d'arribades és de nois i noies de 16 i 17 anys, la documentació d'aquests esdevé fonamental, tot i que la saturació del sistema allarga els terminis de tramitació. El problema, doncs, s'esdevé quan als 18 anys deixen de ser protegits i ser tractats com a menors desemparats, moment en què canvien les condicions i passen a ser adults immigrants en situació administrativa irregular.

Cal fer referència a la invisibilitat de les noies que, moltes vegades, queden fora del sistema de protecció. El rol del gènere del país de procedència i les situacions culturals

i familiars que viuen en les famílies d'origen fan que el procés d'arribada sigui a través d'intermediaris, com, per exemple, treballant en els serveis domèstics, establint relacions de casament, etc. Això dificulta la detecció i l'accés al circuit de protecció. Actualment, i amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies d'aquest mateix any, el 96,1% dels menors, joves i adolescents no acompanyats són nois, mentre que només el 3,2% són noies. El gràfic 1 mostra l'evolució de les arribades d'aquest col·lectiu a Catalunya en els darrers 10 anys.

L'augment exponencial de l'arribada d'infants, adolescents i joves que migren sols a Catalunya ha col·lapsat tots els sistemes. El circuit de detecció i identificació ha col·lapsat la Fiscalia i el sistema sanitari que fa les proves diagnòstiques de determinació de l'edat. Això ha provocat que quan els cossos de seguretat detecten menors, se'ls hagin de quedar a les comissaries perquè no poden ser atesos immediatament per la Fiscalia. També ha quedat col·lapsat el sistema de protecció, que no disposa de prou equipaments, places ni professionals per poder assumir el gran nombre de menors que són posats a la seva disposició.

Aquesta situació de col·lapse dels diferents sistemes d'atenció ha creat molts desajustos. Ha incidit en el nombre d'escapoliments de les comissaries i de la Fiscalia. Els nois i les noies no confien en els cossos policials i no volen estar moltes hores o fins i tot dies a les comissaries, un fenomen que en complica encara més la identificació i entrada en el circuit de protecció. També han augmentat els escapoliments o la no acceptació dels centres que els atorga la DGAIA. S'assigna plaça disponible, però no es pot planificar si és o no l'adequada per a cadascun dels perfils

Gràfic 1. Infants, adolescents i joves migrats sols aollits anualment per la DGAIA. Catalunya, 2010-2019

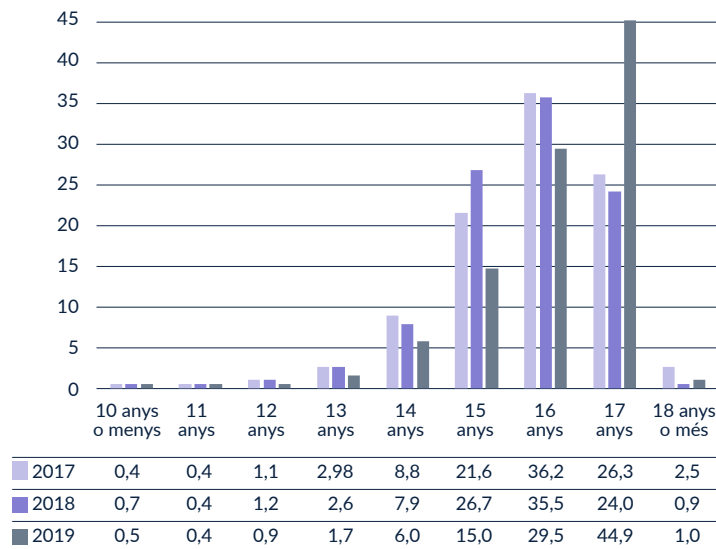
Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, Generalitat de Catalunya, 2019.

Infants, adolescents i joves migrats sols	2015	2016	2017	2018	2019 (gen-set)
Nre. d'acolliments pels serveis territorials de Barcelona de la DGAIA	231	317	492	538	253
Nre. d'acolliments pels serveis territorials de l'Àrea Metropolitana de la DGAIA	6	16	67	417	226
Nre. d'acolliments per la resta de serveis territorials de la DGAIA (Barcelona comarques, Girona, Lleida, Tarragona, Terres de l'Ebre)	113	304	877	2.744	1.208
Nre. d'acolliments per la totalitat de serveis territorials de la DGAIA	350	637	1.436	3.699	1.787
% d'increment en el nombre d'acolliments respecte l'any anterior a Catalunya.	-2	82	124	159	-33

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya

que cal atendre. Aquestes situacions provoquen l'augment de les estades als carrers, en pisos o locals ocupats, així com les incidències a l'espai públic i l'augment de la percepció negativa per part de la ciutadania.

S'han obert molts nous centres i places per poder donar resposta a la situació d'aquests joves, però, atesa l'emergència, no hi ha hagut un treball previ i necessari amb les comunitats, aspecte que ha provocat la percepció d'inseguretat i el rebuig per part de la ciutadania. Així mateix, aquesta improvisació també ha allargat els terminis per poder obtenir els permisos de residència, cosa que ha provocat que menors que arriben amb 17 anys, surtin del sistema de protecció als 18 anys en situació d'irregularitat administrativa, tal com s'aprecia en el gràfic següent.

Gràfic 2. Percentatge d'edats dels infants, adolescents i joves aollits per la DGAIA. Catalunya, 2017-2019

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies. Generalitat de Catalunya.

Tot i que aquest any 2019 ha baixat lleugerament el nombre d'arribades, és preocupant el nombre d'infants, adolescents i joves que migren sols que arriben a la majoria d'edat i que acaben sortint del sistema de protecció amb o sense permís de residència i sense les condicions per poder cobrir les necessitats bàsiques i construir un projecte de futur. Aquests joves surten del sistema de protecció, on han estat tractats com a menors desemparats, i queden situats en el sistema d'immigració, gairebé tots en situació d'exclusió residencial o sense llar. Cal fer la reflexió de si la sortida del sistema de protecció és el sistema d'atenció a persones sense llar. A més, cal tenir en compte que a Catalunya, igual que en altres comunitats autònomes, no hi ha una estratègia d'atenció a persones sense llar i, en conseqüència, no existeix una cartera de serveis socials per a l'atenció de les situacions de sensellarisme.

3. Els diferents serveis i equips especialitzats

Barcelona sempre ha estat una ciutat d'acollida. L'Ajuntament ha prioritzat sempre els valors humanitaris i de solidaritat. Així, des de les primeres arribades d'immigració d'infants, adolescents i joves que migren sols, s'han creat i desplegat recursos socials que no existien en la cartera de serveis socials municipals. El municipi no té competències específiques en l'atenció als infants, adolescents i joves que migren sols, perquè són competències estatals (Llei d'estrangeria) o de les comunitats autònomes (protecció al menor). Tot i no disposar d'aquestes competències, l'Ajuntament de Barcelona, mitjançant els seus serveis socials, ha desplegat un seguit de recursos per acompanyar els menors d'edat detectats a l'espai públic i vincular-los als serveis de protecció de la DGAIA i per prestar l'atenció

adequada als joves de 18 anys, sobretot quan aquests, per diversos motius, es troben en situació de vulnerabilitat social.

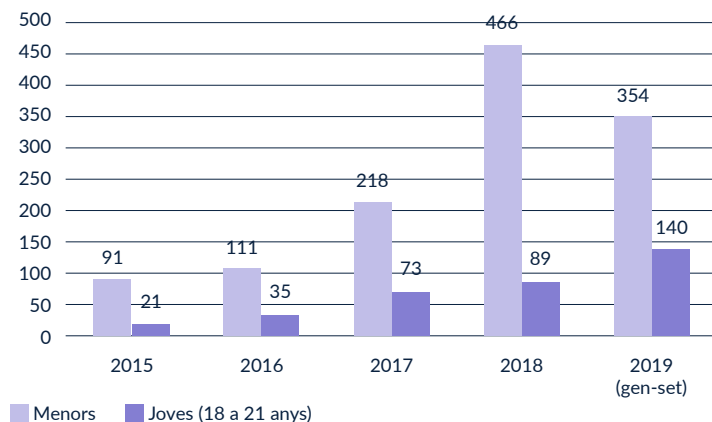
L'any 1999 es va crear el Servei de Detecció i Intervenció social (SDI) amb infants, adolescents i joves migrants sols que viuen als carrers i espais públics de la ciutat de Barcelona i es troben en situació de risc social greu, per garantir-los l'accés als recursos del sistema de protecció. Aquest servei també intervé amb els joves en les mateixes circumstàncies fins que se'ls deriva definitivament als serveis socials bàsics d'atenció primària o a altres recursos, i en tot cas, fins que assoleixen l'edat de 21 anys. L'SDI intervé a tota la ciutat de Barcelona detectant i identificant els menors i joves no acompanyats nous mitjançant les prospeccions al carrer, fa l'acompanyament als recursos indicats segons el diagnòstic de cada situació, fa el seguiment en medi obert, i intervé directament per treballar conductes i dinàmiques. Aquest servei també treballa amb les entitats i els serveis, donant suport i assessorament per a l'atenció d'aquest col·lectiu des de la seva especialització. Actualment aquest equip està format per sis professionals de l'educació social, que funcionen amb parelles paritàries; treballen de dilluns a divendres amb franges horàries de matí, tarda i nit, mentre que els caps de setmana hi ha un equip de guàrdia per donar resposta a l'acompanyament de menors detectats per entitats del tercer sector i serveis socials municipals.

Com es veu en els dos quadres següents, el nombre d'intervencions de l'equip entre el 2017 i el 2019 s'ha incrementat exponencialment, tot i que és difícil oferir cobertura a totes les necessitats. Per això, durant el

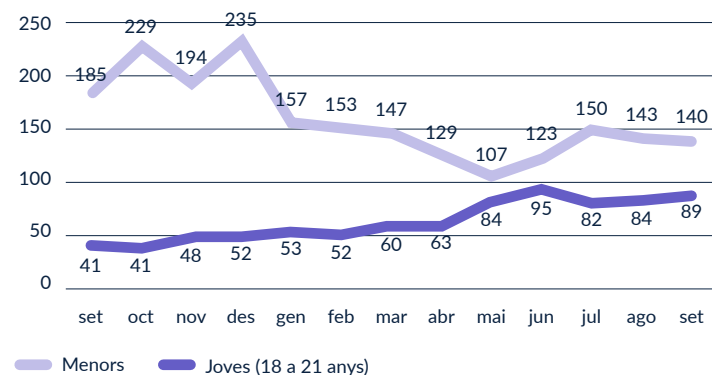
2020 s'ampliarà el servei doblant el nombre d'educadors d'intervenció a l'espai públic que faran també la funció d'observatori del fenomen a la ciutat i disposaran d'un equip de suport en psicologia i assessorament jurídic.

Gràfic 3. Nombre d'atencions efectuades pel Servei de Detecció i Intervenció social (SDI). Barcelona, 2015-2019

Infants, adolescents i joves atesos per l'SDI (2015-set 2019)



Infants, adolescents i joves atesos mensualment per l'SDI (set 2018-set 2019)



Font: Servei de Detecció i Intervenció social, 2019.

El 2006 es va crear el Servei de Gestió de Conflictes d'Àmbit Social a l'Espai Urbà que treballa els conflictes de convivència a l'espai públic de la ciutat i el rebuig i l'alarma social que els centres d'acollida poden generar. Aquest servei duu a terme un treball comunitari i una feina de comunicació i informació amb el teixit social dels barris (veïnatge, comerços i entitats socials) amb l'objectiu de treballar la percepció d'inseguretat i els discursos de criminalització, així com d'acompanyar els processos d'integració dels col·lectius i dels serveis que els atenen a la comunitat que els acull. També intervenen en conflictes a l'espai públic derivats d'altres situacions que impacten negativament en la convivència, com per exemple, les sortides dels locals d'oci nocturn, els usos inadequats o exclusius de les places o les zones d'esbarjo, la intervenció al voltant de centres d'atenció social, etc. Actualment aquest equip està format per 3 subequips, 15 professionals en total, especialistes en mediació i gestió de conflictes. L'any 2018 van intervenir en 45 programes de mediació, dels quals 5 estaven relacionats amb els infants, adolescents i joves migrants.

Barcelona té una llarga trajectòria en serveis d'atenció a persones sense llar⁵. Al segle XIX la ciutat ja tenia tres albergs. Podem dir que els programes municipals s'inicien l'any 1985 amb la primera Llei de serveis socials. En aquell moment es desenvolupava el programa d'atenció a persones sense llar de l'Ajuntament de Barcelona, que dotava aquestes persones sense llar de nous recursos i serveis en funció de les necessitats i les fases de

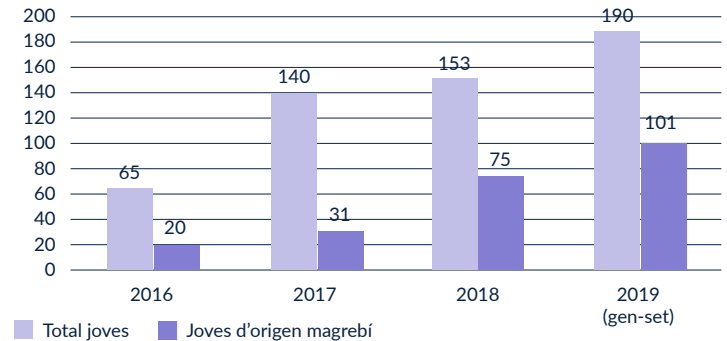
5. Programa municipal d'atenció a persones sense llar, Barcelona (abril del 2006).

desvinculació social (inicial, avançada i consolidada) en les quals es trobaven. Això va suposar un canvi de paradigma d'atenció, pel qual es va passar d'una visió assistencial a nous plantejaments d'atenció més centrats en la persona i enfocats als itineraris d'inserció social de les persones.

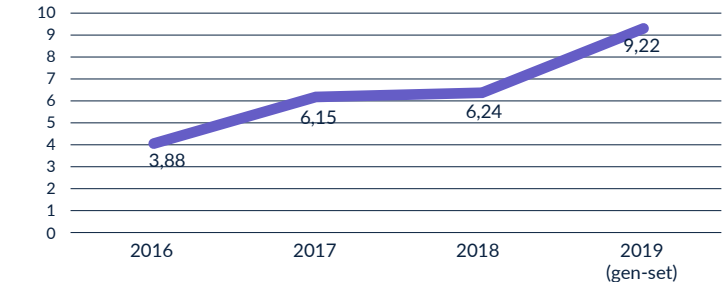
El Servei d'Inserció Social per a persones sense llar es crea l'any 1990 i proporciona atenció social a les persones i els col·lectius amb vulnerabilitat social que fan ús de l'espai públic per pernoctar o en situació d'allotjament a precari crònic i que no tenen cap vinculació amb els serveis socials territorials. Està format per SIS Medi Obert i SIS Atenció i Tractament, amb abast territorial a tota la ciutat i també a l'aeroport de Barcelona, com a serveis socials bàsics que atenen la població adulta en situació de sensellarisme. En l'actualitat, diferenciem entre l'equip de medi obert (Servei d'Intervenció Social Medi Obert - SISMO) i l'equip de tractament (SISTAC). L'equip de carrer (SISMO) està format per 29 professionals que prospecten el 100% del territori de la ciutat de dilluns a diumenge en torns de matí, tarda i nit, per donar atenció a les persones sense llar amb l'objectiu de cobrir les seves necessitats bàsiques i vincular-les al servei del programa de sensellarisme adient. Tenen el suport d'un equip de psiquiatria del programa de sensellarisme de salut mental del Consorci Sanitari de Barcelona. D'altra banda, l'equip de tractament (SISTAC) està format per 24 professionals que atenen persones en situació de sensellarisme i que acudeixen al servei per iniciativa pròpia, sempre que no tinguin estabilitat domiciliària i presentin elements importants de vulnerabilitat o no estiguin ateses per altres serveis municipals. Des del 2017, el Servei d'Inserció Social també atén joves extuletats.

Gràfic 4. Nombre i percentatge de joves contactats per l'equip de carrer (SISMO) del Servei d'Inserció Social. Barcelona, 2016-2019

Número de joves contactats pel SISMO



Percentatge de joves contactats pel SISMO amb relació al total de persones contactades



Font: Equip de medi obert (SISMO) del Servei d'Inserció Social.

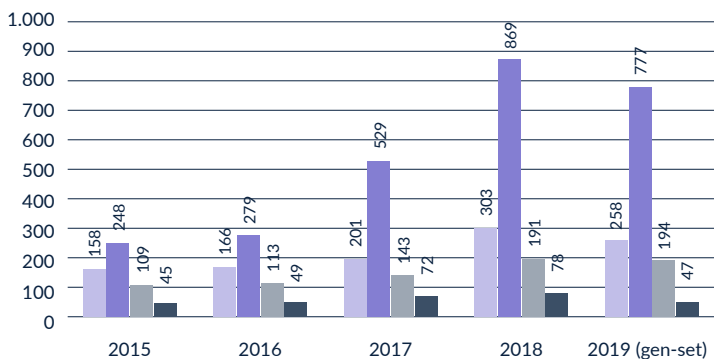
La xarxa de recursos i serveis de sensellarisme municipals sempre ha donat cobertura a persones que no estaven vinculades a la ciutat, per la trajectòria d'itinerància de les persones sense llar. El municipi disposa de 1.349 places d'allotjament diari, 285 places diàries de centre de dia, 145 places diàries de serveis d'higiene i 1.637 places diàries de menjador social. En aquests moments, està col·lapsada per la incidència del flux migratori i per la inexistència d'una cartera de serveis en l'àmbit territorial català i estatal, tal com mostra el gràfic 5.

El 70% de les persones allotjades en recursos de sensellarisme de la ciutat són estrangeres, i el 20% joves, molts dels quals provinents d'altres comunitats autònomes. Quan han assolit la majoria d'edat venen a Barcelona atrets pel servei d'atenció als extutelats de la DGAIA (al qual no tenen dret si no han estat tutelats per aquest organisme) i per l'existència de recursos

d'allotjament que té la ciutat. L'increment del nombre de joves als equipaments i recursos del programa de sensellarisme i el desajust que això suposa per atendre aquest col·lectiu va fer que el municipi es plantejés un recurs residencial específic. Així, l'any 2017 neix el Centre d'Allotjament Maria Feixa, entre els barris del Born i la Barceloneta.

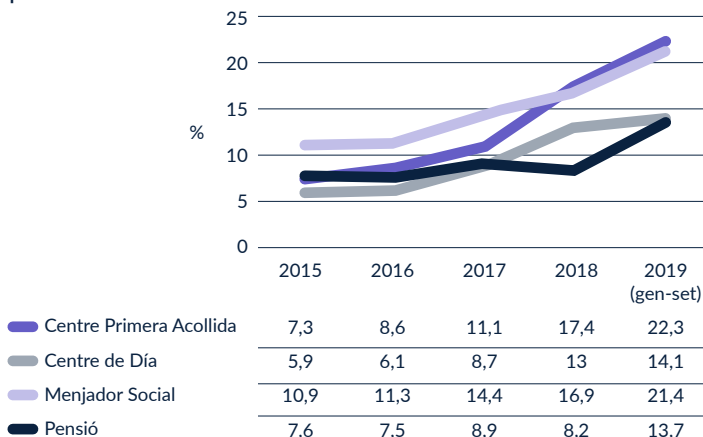
Gràfic 5. Evolució del nombre d'atencions a joves 18-25 anys efectuades als serveis i recursos municipals d'atenció a persones sense llar. Barcelona, 2015-2018

Nombre d'atencions a joves fetes als serveis i recursos municipals per sensellarisme



Fonts:
 - CPA, CD. Departament per a persones sense llar i amb exclusió residencial. IMSS
 - Menjadors: Cognos (usuàries diferents de 18 a 30 anys)
 - Pensions: SIS-AT, SISMO (inclou SDI)

Percentatge d'atencions a joves sobre el global als serveis i recursos municipals per al sensellarisme



Taula 1. Evolució del nombre de joves atesos pels diversos centres i recursos municipals. Barcelona, 2015-2018

Recurs/servei	2015			2016			2017			2018		
	18-25	Total	%	18-25	Total	%	18-25	Total	%	18-25	Total	%
Allotjament nocturn (CPA, CRAB, CRI)	226	3.280	6,9	219	3.279	6,7	234	2.806	8,3	sd	sd	sd
Centre de primera acollida	158	2.165	7,3	166	1.935	8,6	201	1.814	11,1	303	1.739	17,4
Centre de dia	248	4.229	5,9	279	4.591	6,1	529	6.093	8,7	869	6.682	13,0
Menjador social (persones soles)	31	997	3,1	49	1.004	4,9	72	994	7,2	94	1.013	9,3
Allotjament en pensió (SIS-AT, SISMO, SDI)	45	591	7,6	49	652	7,5	72	808	8,9	78	951	8,2
Maria Feixa (des del 29/12/2017). 21 places.		---			---			---		37	37	100,0

Nota: sd (sense dades).

Des de l'any 2017, Barcelona Activa s'ha implicat en la formació i ocupació d'aquests joves per tal de poder facilitar la regularització de la seva situació administrativa a través d'una oferta laboral d'un any a jornada completa. A continuació a la taula 2 es mostren les principals accions desplegades en aquest sentit.

També Mercabarna ha iniciat una formació de manipulador de peix al mes de setembre del 2019, amb la participació d'11 joves i amb l'opció de contractació que els permetrà regularitzar la seva situació administrativa.

Durant el mes d'agost del 2019, a través de l'entitat social Superacció, i en el marc del pla de xoc activat des del districte de Ciutat Vella amb pressupost municipal, s'ha posat en marxa un casal esportiu pilot destinat preferentment a menors d'edat en situació de carrer i desvinculats dels centres de protecció, tot i que no se n'exclou la participació de majors d'edat, amb l'objectiu de treballar el vincle mitjançant l'activitat esportiva i aconseguir que retornin al sistema de protecció de manera

voluntària. S'estudia la manera de fer un treball social de continuïtat dels participants majors d'edat una vegada aquesta acció ha acabat. Va funcionar durant tot el mes d'agost, i es van atendre 100 joves, 10 d'ells menors de 18 anys, i la resta menors de 25 anys. Del total de joves atesos, només 2 han estat dones, i 88 joves vivien al carrer. L'èxit d'aquesta activitat ha estat la metodologia de treball educatiu a través de l'esport i l'atenció orientada a la reducció de danys i baixa exigència respecte al compromís per assistir-hi.

A la tardor del 2018, neix la Xarxa de Joves Barcelona (Xbcn), impulsada des del Consorci de Serveis Socials i l'Ajuntament de Barcelona com un espai de col·laboració i coordinació format per les administracions (Consorci, Generalitat de Catalunya —a través de l'Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET)— i l'Ajuntament de Barcelona —a través de l'Àrea de Drets Socials—) i 43 entitats de primer nivell del tercer sector que treballen amb el jovent de la ciutat des de diferents àmbits. Neix com a resposta a l'increment del nombre de joves de 18 a 25 anys en situació de vulnerabilitat social a Barcelona.

Taula 2. Principals accions en la formació i ocupació d'aquests joves. Barcelona, 2017-2019

Accions formatives	Garantia Juvenil	Projectes en què participen 22 joves amb permís de residència però sense permís de treball (joves que migren sols, reagrupament familiar, sol·licitants d'asil...), dels quals, 13 joves migrats sols.
	Altres accions formatives	16 joves migrats sols derivats a 3 accions formatives (logística, instal·lador de gas, atenció al client...).
	Plans d'ocupació	7 joves amb contractes iniciats a finals del 2018
Accions d'ocupació per al a regularització de la situació administrativa	Programa "Treball als barris" amb el suport del Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC)	2 joves del districte de Ciutat Vella amb inici de contractes al març del 2019.

En concret atén quatre perfils de joves:

- a) Joves extutelats/ades;
- b) Joves estrangers no acompanyats que inicien sols el projecte migratori sent menors d'edat i que, un cop han passat pel sistema de protecció, en arribar a la majoria d'edat no troben o no tenen alternatives;
- c) Joves estrangers que no han passat pel sistema de protecció català perquè van arribar a Catalunya sent majors d'edat i sense referents familiars ni documentació que els permetés tenir accés a la residència, i
- d) Joves que, havent passat o no pel sistema de protecció, es troben actualment sense cap recurs personal, ni social, ni familiar, ni econòmic, i es estan situació d'infrahabitatge o allotjament inadequat.

Els objectius generals de la Xbcn són els següents:

- Crear una cartera de serveis i recursos aportats per administracions i entitats que formen part de la xarxa, per dissenyar l'itinerari que cada jove necessiti, no només des de la descripció dels diferents recursos i serveis, sinó centrats en els i les joves i en la incidència d'aquest col·lectiu en el sistema.
- Crear un sistema sumatori de recursos que permeti garantir la sostenibilitat i la transparència d'aquests.
- Incrementar la coordinació pública i privada en el sistema de serveis socials.

- Treballar les competències integrals de cada jove per accedir a la plena autonomia.
- Esdevenir un observatori de la població jove en situació de vulnerabilitat a Barcelona.

Amb tot, atesa la situació d'excepcionalitat pel que fa a l'arribada de joves que migren sols, la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona han establert diversos espais de col·laboració creats extraordinàriament per abordar la situació d'aquests menors i garantir-ne la protecció. Des del mes de novembre del 2018, l'Ajuntament de Barcelona treballa conjuntament amb la DGAIA i el Consorci de Serveis Socials de Barcelona en un dispositiu d'intervenció amb els menors en situació de carrer que per diversos motius rebutgen l'accés al sistema de protecció (anomenats menors refractaris). Mitjançant la feina del Servei municipal de Detecció i Intervenció (SDI) es vol establir un vincle amb aquests joves amb l'objectiu d'aconseguir que acceptin l'accés o el reingrés als centres de protecció. A aquest efecte, des de l'Ajuntament s'han fet diferents propostes d'intervenció a la DGAIA amb aquest col·lectiu a fi de facilitar la vinculació amb els nois i atendre'n les necessitats bàsiques. Entre les accions en marxa fruit d'aquesta feina conjunta destaquem les següents:

- Reunions periòdiques per valorar els dispositius en marxa, compartir informacions sobre la situació i posar sobre la taula possibles mesures per millorar-ne l'abordatge.
- DGAIA i Ajuntament comparteixen una llista de casos de menors d'edat que per diversos motius rebutgen

l'ingrés i reingrés al sistema de protecció a la infància i l'adolescència, a fi de treballar cas per cas i estudiar la millor manera de vincular els nois al sistema.

- Equip sanitari d'infermeria i psicologia de Dar Chabab que ofereix suport a l'SDI fent atenció a carrer. També s'està treballant per oferir servei de psiquiatria quan es consideri necessari, amb capacitat d'emetre informes vinculants per recomanar l'ingrés a centres especialitzats.
- Protocol amb l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) per tramitar el codi sanitari a tots els menors d'edat i joves, tant els ingressats a centres de protecció com els que es troben en situació de carrer, i l'assignació de centres de salut, també per dur a terme proves per a la vigilància epidemiològica.

Bibliografia

ACHOTEGUI, JOSEBA. "Estrés límite y salud mental: el síndrome del inmigrante con estrés crónico y múltiple (síndrome de Ulises)", *Gaceta Médica de Bilbao*, n.º 106 (4) (2009), pp. 122-133.

BARGACH, AMINA. "La integración del menor migrante sin referente adulto en el país receptor". En Jiménez Hernández, Antonio S. (coord.). *Menores migrantes sin referentes familiares: una perspectiva integral del fenómeno*, Granada: Grupo Editorial Universitario, 2009, pp. 29-34.